

Paweł Mazanka

Sprawozdanie z sympozjum: "Fides et ratio, w rocznicę ogłoszenia. Interpretacje - nadinterpretacje - deformacje", KUL, 9-10.12.1999

Studia Philosophiae Christianae 36/1, 222-225

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAWEŁ MAZANKA

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, UKSW

**SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM: *FIDES ET RATIO*, W ROCZNICĘ
OGŁOSZENIA. *INTERPRETACJE – NADINTERPRETACJE –
DEFORMACJE*, KUL 9–10. 12. 1999**

Katedra Metafizyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu zorganizowało w dniach 9–10 grudnia 1999 r. międzynarodowe Sympozjum pt.: *Fides et ratio, w rocznicę ogłoszenia. Interpretacje – nadinterpretacje – deformacje*. Na dwudniowych obradach wygłoszono m. in. 10 wykładów, odbyły się dwie dyskusje panelowe, a także zebranie członków Polskiego Oddziału Società Internazionale Tommaso d'Aquino (PL–S.I.T.A.). Sympozjum towarzyszyła wystawa i sprzedaż książek wydanych w większości przez Wydział Filozofii KUL-u.

Wykłady i dyskusje skoncentrowane były wokół 13 encykliki Jana Pawła II *Fides et ratio*, skierowanej, jak wiadomo, do wszystkich ludzi, nie tylko do „Braci w biskupstwie”. Wszak już pierwsze zdania encykliki mówią o tym, że każdy człowiek posiada w sobie pragnienie poznania prawdy – prawdy o Bogu, a także pełnej prawdy o sobie samym. Głównym zamiarem organizatorów Sympozjum było podjęcie głębszej refleksji nad encykliką w rok po jej opublikowaniu. Refleksja, przeprowadzona z pewnej perspektywy czasowej, bywa zwykle bardziej głębsza i owocniejsza, aniżeli gorące dyskusje nad co dopiero ogłoszonym dokumentem.

Wykładem wprowadzającym w obrady Sympozjum był wykład o. prof. M. A. Krapca pt.: *Dlaczego nieprzemijająca nowość myśli św. Tomasza?* (Tak brzmi tytuł jednego z paragrafów IV-go rozdziału encykliki. Warto zauważyć, że w encyklice imię św. Tomasza występuje 23 razy, natomiast ani raz nie występuje słowo „tomizm”). O. Krapiec odpowiadając na pytanie zawarte w tytule wykładu podkreślił, że filozofia Akwinaty dotyczy rozumienia rzeczywistości świata realnego, a nie świata subiektywnego, świata ludzkich przeżyć, czy idei. Następnie: ten świat realnie istniejący jest analizowany w języku pełnym, nieokrojonym, uwzględniającym relacje syntaktyczne, pragmatyczne i semantyczne. Metoda filozofii św. Tomasza jest metodą uniesprzeczniającą, tzn. wskazującą na taki czynnik, którego ewentualna negacja jest negacją faktu danego do wyjaśnienia, jest negacją zasady niesprzeczności, co pociągałoby osunięcie się całej argumentacji w absurd. Me-

toda ta przechodzi przez aporię, tzn. przez trudności, które istnieją w rzeczy, a które domagają się wyjaśnienia. Z kolei wyjaśnienie to musi być intersubiektywnie sprawdzalne i komunikowalne. Krótko mówiąc, podkreślił prelegent – w tej filozofii pyta się, jaka jest rzecz, a nie „jak ją pan rozumie”, analizuje się rzecz, a nie pojęcie rzeczy. W dalszej części wykładu M. A. Krapiec zwrócił uwagę na negatywne skutki filozofii kartezjańskiej i kantowskiej, które współcześnie zaowocowały filozofią postmodernistyczną, nacechowaną często różnymi postaciami nihilizmu. Nie dziwi więc fakt, że w obliczu zaistniałej sytuacji wskazuje się w encyklice na wypróbowanego przewodnika w poszukiwaniu prawdy – św. Tomasza, „apostoła prawdy”, „mistrza sztuki myślenia i wzór właściwego uprawiania teologii” (par. 43–44).

Drugi wykład pt.: *Postulaty Encykliki wobec etyki* wygłosił Rektor KUL-u ks. prof. A. Szostek. Autor podkreślił, że encyklika *Fides et Ratio* skierowana jest również do moralistów i etyków. Wskazani są oni z naciskiem przede wszystkim w rozdziale III. Prelegent zauważył, że encyklika wskazuje na trzy główne przyczyny zagrażające racjonalnie uprawianej etyce. Przyczyną pierwszą jest wyłączenie etyki z obszaru badań rozumu. Niektórzy przedstawiciele współczesnej filozofii moralnej kwestionują racjonalny charakter poznania moralnego. Ich zdaniem, oceny moralne nie mają wartości logicznej, nie mówią o wartości danej rzeczy, a jedynie wyrażają emocjonalne nastawienie podmiotu. Prowadzi to do tego, że u podstaw norm moralnych leży nie prawda, ale opcja. A więc o dopuszczalności jakiegoś postępowania może decydować np. większość parlamentarna. Drugą przyczyną jest rezygnacja z pytania o sens, cel ludzkiego życia, czyli uprawianie etyki bez metafizyki. I wreszcie: racjonalna etyka zagrożona jest poprzez zamykanie etycznej refleksji na perspektywę chrześcijańskiej wiary poprzez brak odniesienia jej do sfery pozanaturalnej.

Dopółudniową część Sympozjum zakończył wykład ks. prof. J. Nagórnego pt.: *Encyklika w oczach teologów polskich*. Prelegent podkreślił, że encyklika stanowi m. in. wezwanie, aby teologia jako nauka wiary odnowiła swoją metodologię, a zwłaszcza swój stosunek do filozofii. Wielu teologów patrzy wciąż nieufnie na filozofię, a przecież zawsze czerpią i będą czerpać z jakiejś filozofii. Aby przezwyciężyć dwie skrajności, fideizm i racjonalizm, należy sięgnąć do właściwego poznania filozoficznego, które występuje już w Biblii.

Sesja popołudniowa rozpoczęła się wykładem ks. prof. I. Deca pt.: *Reakcja polskich ośrodków naukowych na Encyklikę*. Ks. Dec przed-

stawił siedem polskich środowisk naukowych, które zareagowały na encyklikę poprzez zorganizowanie specjalnych sesji i sympozjów. Następnie omówił okolicznościowe publikacje naukowe poświęcone encyklice. W końcowej części referatu zaprezentował percepcję papieskiego dokumentu wśród polskich teologów, filozofów i przedstawicieli nauk szczegółowych.

Prof. P. Jaroszyński w wykładzie pod tytułem: *Encyklika w polskich mediach: interpretacje – nadinterpretacje – deformacje* przedstawił obecność tematu encykliki w polskich mediach: głównie wysoko nakładowych dziennikach i tygodnikach. Obecność ta była często bardzo krótka, zdarzały się również pewne deformacje treści dokumentu. Obrady pierwszego dnia zakończyły się dyskusją panelową pt.: *Encyklika a niektóre nurty współczesnej filozofii*, w której udział wzięli: prof. H. Kiereś, dr P. Gutowski, dr W. Dłubacz i dr A. Kowalik-Lekka.

Drugi dzień Sympozjum rozpoczęła s. prof. Z. J. Zdybicka wykładem pt.: *Wiara szukająca rozumienia a otwarcie na kulturę*. W swoim wystąpieniu s. Z. Zdybicka poruszyła przede wszystkim problem inkulturyzacji, czyli problem otwarcia przesłania Objawienia na różne kultury, problem dialogu religii z kulturą. Encyklika wskazuje na podstawową płaszczyznę spotkania Objawienia z kulturą – jest nią szeroko pojęta filozofia. To właśnie filozofia stanowi zwierciadło kultury narodów. S. Z. Zdybicka przestawiła najpierw błędne opinie dotyczące dialogu pomiędzy wiarą a kulturą, a następnie ukazała stanowisko proponowane przez encyklikę.

Wykład ks. prof. A. Lobato z Rzymu, prezesa S.I.T.A. pt.: *Urząd nauczycielski Kościoła wobec doktryny św. Tomasza w przeszłości i obecnie* był interesującym i barwnym przedstawieniem dziejów św. Tomasza i jego doktryny. Ks. Lobato ujął zagadnienie w trzech punktach: św. Tomasz i charyzmat Braci Kaznodziejów, św. Tomasz – teolog z powołania i z urzędu oraz doktryna św. Tomasza w służbie Kościoła.

Kolejny wykład pt.: *Postulaty Encykliki wobec rozumu filozoficznego* wygłosił ks. dr hab. T. Biesaga. Na wstępie przedstawił trzy uzupełniające się diagnozy rozumu filozoficznego. Podkreślił, że podstawową tendencją rozumu jest dążenie do prawdy, szukanie odpowiedzi na pytanie „dlaczego?”, a więc sięganie poza zjawiska, do przyczyny i celu rzeczy. Wtórna i służebną funkcją względem pierwszej jest wątpliwość i negowanie. Na przykładzie filozofii nihilizmu Ks. Biesaga odstąpił błędne przypisywanie rozumowi tendencji szukania nicości, co pro-

wadzi często do skierowania człowieka na drogi wątpienia, sceptycyzmu, agnostycyzmu i relatywizmu.

Przed przerwą obiadową odbyło się jeszcze zebranie członków Polskiego Oddziału Societ  Internazionale Tommaso d'Aquino (PL-S.I.T.A.). Prezes PI-S.I.T.A. o. prof. M. A. Krąpiec poinformował zebranych m. in. o najnowszej inicjatywie Towarzystwa wydania siedmiotomowej *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*.

Ostatnia część Sympozjum rozpoczęła się odczytaniem referatu pt.: *Fides et Ratio a nihilizm*, prof. V. Possentiego z Wenecji, nieobecnego na Sympozjum. Prof. Possenti zauważył, że ostatnią encyklik  moŹna by nazwa : „Pragnienie poznania prawdy”. Porusza ona waŹny i aktualny problem: prawda czy wolno ? Co jest pierwsze? Ewangelia mówi, że wolno  dojrzewa w s lncu prawdy: „Poznacie prawd , a prawda was wyzwoli” (J 8.32). JednakŹe dzisiaj mówi się często odwrotnie. Tzw. „ewangelia świecka” proponuje: „BądŹcie wolnymi, a wolno  uczyni was prawdziwymi”. Postawa taka prowadzi do nihilizmu. W dalszej części referatu autor ukazał, w jaki sposób moŹna pokona  nihilizm korzystając z pomocy filozofii.

Ostatni wykład pt.: *Dlaczego filozofia bytu?* wyg sił Ks. prof. A. Maryniarczyk. W trzech punktach podjął próbę odpowiedzi na pytanie, dlaczego właśnie filozofia bytu jest najbardziej właściwą platform  do wyjaśniania relacji pomiędzy wiar , a rozumem. O donio sno ci zagadnienia świadczy fakt, że współczesnemu cz lowiekowi bardziej zagraŹa utrata rozumu niŹ wiary. Sympozjum zakończyło się dyskusj  panelową na temat: *Encyklika a filozofia chrześcijańska*. Wzięli w niej udział: dr hab. W. Chudy, ks. dr S. Szczyrba, ks. dr P. Moskał i dr P. Skrzydlewski.

Warto podkre li , że wykłady i dyskusje cieszyły się duŹym zainteresowaniem. Na Sympozjum przyjechało wielu duchownych, kleryków i osób świeckich spoza Lublina. Uczestnicy mogli sobie u wiadomi  po raz kolejiny jak bardzo waŹna, aktualna i bogata w tre  jest encyklika *Fides et ratio*. Jest ona apelem, by potraktowa  filozofię jako prawdziwe pielgrzymowanie ku mądrości, pielgrzymowanie, które pełni nieocenioną rolę w naleŹyтым rozumieniu i przeŹywaniu wiary chrześcijańskiej. Organizatorzy Sympozjum zapowiedzieli wydanie osobnej publikacji zawierającej teksty wyg szonych wykładów i dyskusji.